

Prof. Dr. Philip ZIMBARDO ile Kötülük Psikolojisi Üzerine...¹

Söyleşi: Fatma YAŞIN, Sezin BAŞBUĞ

Prof. Dr. Philip G. ZIMBARDO kimdir?

Stanford Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nün onursal profesörü olan Philip G. Zimbardo Yale Üniversitesi, New York Üniversitesi ve Kolombiya Üniversitesi'nde de öğretim üyesi olarak çalışmıştır. Yürüttüğü olduğu Stanford Hapishane Deneyi (1971) ile hem akademik dünyayı hem de popüler kültürü etkilemiştir. Yaratım sürecinde yer aldığı ve sunuculuğunu üstlendiği "Discovering Psychology" adlı 20 bölümlük belgesel serisinin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde pek çok lise ve üniversitede ilgi görmesinden dolayı "Psikolojinin Yüzü ve Sesi" olarak da anılmaktadır. Zimbardo, 350'den fazla akademik ve popüler makale ile kitap bölümü ve farklı türlerde 50 kitap yayınlamıştır. 2004'te Ebu Gureyb Hapishanesi'ndeki Amerikan askerlerinin cezai durumlarına ilişkin bilirkişilik yapmış, *Şeytan Etkisi-Kötülüğün Psikolojisi (Lucifer Effect-Psychology of Evil)* (2015) olarak dilimize çevrilen son kitabında da ünlü Stanford Hapishane Deneyi bağlamında Ebu Gureyb Hapishanesi'nde yaşananları ele almıştır. Şu anda Stanford'daki Terörizme Yönelik Disiplinlerarası Politika, Eğitim ve Araştırma Merkezi'nin (Director, Center for Interdisciplinary Policy, Education, and Research on Terrorism (CIPERT)) yöneticiliğini yapmaktadır. Aynı zamanda *Heroic Imagination Project* kapsamında sıradan kahramanların psikolojisine yönelik araştırmalarını sürdürmekte ve yeni eğitim materyalleri geliştirmektedir. Ayrıca, son yıllarda zaman yönelimi konusuna da odaklanan yazarın *The Time Paradox* (Zimbardo ve Boyd, 2009) adlı kitabında bireylerin içinde buldukları zihinsel zaman boyutları kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

Yazarın kişisel sayfası: www.zimbardo.com

¹ Katkılarından dolayı Yazgülü Bozkurt Güvercin, Melih Tekizoğlu, Melike Guzey ve Çağdaş Dizdar'a teşekkür ederiz.

Çürük olan elmalar mı, sepet mi?

Philip Zimbardo son kitabı Şeytan Etkisi'nde bizi bu sorunun yanıtını incelemeye yönelik bir zaman yolculuğuna çıkarıyor. Yazarı bir bilim insanı olarak dünyaya tanıtan ve psikoloji alanında önemli etik tartışmalara yol açan Stanford Hapishane Deneyi ile 1971 yılında başlayan bu yolculuk 2003 yılında Irak'taki Ebu Garip Hapishanesi'nde Amerikalı askerlerin Iraklılara yaptıkları işkencelere kadar uzanıyor ve çürük bir sepetin içinde bozulmadan kalmanın önemine değinerek durumsal etkilere karşı koymanın gücünün vurgulandığı bölümle son buluyor.

Sıradan üniversite öğrencilerinin nasıl kötü bireylere dönüştüğünü dehşet verici biçimde ortaya koyan Stanford Hapishane Deneyi oldukça ses getirmiş, filmlere, belgesellere ve edebiyata konu olmuştur. Bu deneyin sonucunda Zimbardo sıradan insanların durumsal güçlerin ve sosyal dinamiklerin etkisiyle nasıl birer kötülük makinelerine dönüştüğünü ortaya koymuştur. Bu çarpıcı deney aynı zamanda My Lai Katliamı, Yahudi Soykırımı, Ruanda Katliamı ya da Ebu Garip Hapishanesi olayları gibi insanlık suçlarının da altında yatan mekanizmaları açıklamaya yardımcı olmaktadır. Nitekim Ebu Garip Hapishanesi'nde yaşananlar ile Stanford Hapishane Deneyi'nde meydana gelen olaylar arasındaki benzerlik Zimbardo'yu deneyden 36 yıl sonra bu kitabı yazmaya itmiştir. Bunun yanı sıra, Zimbardo deney süresince meydana gelen olayların çok yakın olduğu dönemlerde bu kitabı yazmaya hazır olmadığını hissettiğinden de söz etmektedir. Ayrıca, kitabın deneyle ilgili bölümlerinde, hapishane deneyindeki rolünden dolayı yazarın uzun yıllar boyunca kendisiyle yüzleşmeye hazır olmadığı da zaman zaman hissedilmektedir.

Stanford Hapishane Deneyi ve Ebu Garip Hapishanesi bağlamında kitabın bölümlerine kısaca bir göz atalım. Şeytan Etkisi'nin ilk on bir bölümünde Stanford Hapishane Deneyi günü gününe detaylı bir şekilde aktarılmış, deneyin sonuçlarına ve etik tartışmalara kapsamlı bir şekilde yer verilmiştir. On ikinci ve on üçüncü bölümlerde sosyal dinamiklerin bireyler üzerindeki etkisi detaylı olarak incelenmiştir. On dördüncü ve on beşinci bölümde ise Ebu Garip Hapishanesi'nde yaşananlar ve bu olayların yetkililerce değerlendiriliş biçimleri aktarılmaktadır. Yazarın, hapishanedeki olaylara karışan Amerikalı gardiyanlardan biri için bilirkişilik yapmış olmasının etkisiyle, olayları daha detaylı ve çarpıcı bir biçimde aktarabildiği görülmektedir. Son bölümde ise durumsal etkilere karşı koymanın önemine ve bu etkilere karşı koyarak sıradan kahramanlara dönüşen bireylere yer verilmiştir.

Sonuç olarak şunu söylemek yanlış olmayacaktır: Çürük olan elmalar değil, sepettir. Asıl kahramanlar ise süper güçleri olanlar değil, durumsal etkilere karşı koyabilen günlük hayatın sıradan kahramanlarıdır.

Prof. Dr. Philip ZIMBARDO ile Kötülük Psikolojisi Üzerine...

NESNE: İlk olarak, son kitabınız hakkında konuşmak isteriz. Bu yıl Türkçeye “*Şeytan Etkisi*” olarak çevrilen kitabınız bizim için oldukça ilham vericiydi ve eminiz ki Türkiye’deki çoğu psikolog için de öyle oldu. Ancak merak ettiğimiz şu: Stanford Hapishane Deneyi 1971 yılında gerçekleşmesine rağmen *Şeytan Etkisi* kitabınız bu deneyden 36 yıl sonra 2007 yılında yayımlandı. Deneyden yıllar sonra bu konu hakkında yazmanıza yol açan motivasyon nedir?

Philip Zimbardo: Ebu Garip ve orada şahit olduklarımdı. Stanford Hapishane Deneyi’ni gerçekleştirdikten sonra bu konuda yani “ortamın gücü” hakkında birkaç kısa makale yazdım. Daha sonra utangaçlık ve insanların neden utangaç oldukları üzerine araştırma yapmaya başladım çünkü utangaçlık kişinin kendi kendini hapsediği psikolojik bir hapishanedir. Şöyle ki kimse size utangaç bir insan olduğunuzu söylemez, siz kendinizi bu şekilde kalıba sokarsınız. Bu “Ben bir tutukluyum, benim bazı sınırlarım var, ben kimseyle konuşamam, bir kıza çıkma teklif edemem” demekle neredeyse aynı. Daha sonra bu rolü tamamen

benimsersiniz. Tıpkı bir aktör gibi bu rolü oynamaya başlarsınız ve sonra bu rolü tamamen içselleştirirsiniz. Böylece utangaçlık, zaman algısı ve birçok farklı konu üzerinde araştırma yapmaya başladım ve 2003 yılında Amerikan gardiyanların Iraklı mahkumlara yaptıkları kötü muameleleri gösteren korkunç fotoğrafları gördük. Mahkumların kafalarına çuval geçirilmesi, zincire vurulmaları, onlara işkence yapılması ve hatta cinsel aşağılamada bulunulması da dahil olmak üzere manzara tam olarak benim yürüttüğüm çalışmadaki gibiydi. Dolayısıyla Amerikalı gardiyanlardan biri için uzman tanık olarak davaya dahil oldum. Bu gardiyan belirttiğim gibi şüpheye yer olmayacak şekilde suçluymuş ve ordudan atılması gerekiyordu. Madalyonun diğer tarafında ise onun olağanüstü seviyede vatansever bir Amerikan askeri olduğunu; Saddam Hüseyin tarafından oluşturulan ve Ebu Garip olarak adlandırılan bu korkunç sistemin içinde sıkışmış olduğunu gördüm. Böylece davaya ciddi ölçüde dahil oldum, söz konusu hapishaneyi ziyaret ettim ve tüm videolara baktım. Orada binlerce korkunç fotoğraf, video ve görüntü vardı. Sonrasında gece vardiyasından sorumlu çavuş olan bu askerle görüştüm. Bu görüşme şahsen ve ayrıntılı bir şekilde gerçekleşti. Onu ve ailesini tanıdım. Daha öncede belirttiğim gibi en üst seviyede vatansever ve seçkin bir Amerikan askeriydi. Ortadaki tek sorun şu ki; insanlara diğer insanlar üzerinde sınırsız güç verirsiniz ve herhangi bir gözetim ya da denetim olmazsa bu güç insanı yozlaştırır. Orada da gerçekleşen tam olarak buydu. Tacizler gündüz vardiyasında değil sadece gece vardiyasında gerçekleşmişti. Gece vardiyasında kadın gardiyanlar dahil dokuz gardiyan mahkumlara bu korkunç şeyleri yaparken gündüz vardiyasındaki gardiyanların hiçbiri böyle bir şey yapmamıştı. Bütün bu yapılanların sebebi, kendilerine özgürlük savaşçıları diyen savaşçılar tarafından ev yapımı patlayıcılarla Amerikan tankları ve askeri araçları patlatılırken, Amerikan ordusunun bunun olacağına dair hiçbir fikrinin olmamasıydı. Herkesin sanki Hristiyanlar onları ve İslam dinini kurtarmaya gelmiş gibi Amerikalıların gelişini kutlayacağını düşünmeleri idi. Amerikalılar bunun yerine her patlamada çevredeki bütün insanları gözaltına alıp Ebu Garip hapishanesine koydular. Yakalananların çoğu erkekler ve konuyla alakalı hiçbir bilgisi olmayan delikanlılardı. Askerler bu kişileri sorgulamaya, dövmeye ve işkence etmeye başladılar ama itiraf edecek hiçbir şeyleri yoktu. Olan tam olarak şuydu: Askeri istihbarat ve CIA askeri polisin yöneticisine giderek, gece vardiyasındaki nöbetçilerin acımasızlaşmalarını, iğrençleşmelerini ve mahkumların iradelerinin bu şekilde kırılması gerektiğini; böylece kendileri sorguya başladıklarında mahkumların suçlarını itiraf edeceklerini söyledi. Gerçekten de kendileri görmediği sürece istedikleri her şeyi yapabileceklerini belirttiler. Böylece gece vardiyasındaki gardiyanlar mahkumları taciz etmek ve çok daha fazlasını yapabilmek için izin almış oldu. Sonrasında insanlar kameralı cep telefonlarıyla yaptıkları her şeyin fotoğrafını çektiler, bu görüntüleri CD'lere kaydettiler ve başkalarıyla paylaştılar. Çünkü yaptıkları şeylerden gurur duyuyorlardı. Teröristlere Amerikan ordusunun çetin ve güçlü olduğunu gösteriyorlardı. Sorun şu ki benim deneyimde gardiyanlar 8 saatlik vardiyalarda çalışırken Ebu Garip'te vardiyalar 12 saatti ve Ebu Garip hapishanesi yerel milis kuvvetleri tarafından sürekli

bombardıman altında olduğu için kimse hapisaneyi terk edemiyordu. Gardiyanlar sabahın dördünde vardiyalarını bitirip uyumak için hapisanenin farklı bir bölümündeki hücrelerine gidiyorlardı. Dolayısıyla sürekli olarak korku içinde ve kapana kısılmış durumlardı. Diğer bir deyişle, gardiyanlar da mahkumlar gibi hapisanede kapana kısılmıştı. Bu yüzden bu dava ile ilgili ayrıntılı raporumu yazarken geri dönüp mahkumlar ve gardiyanlar üzerinde yaptığım araştırmamın tamamını ve işkencenin yanı sıra mahkumlar ve gardiyanlar üzerine bildiğimiz her şeyi tekrar gözden geçirmem gerektiğini fark ettim ve iyi insanların nasıl kötüye döndüğü üzerine “Şeytan Etkisi” kitabını yazmaya karar verdim. Daha sonra bu kitap birçok ödül kazandı. Bundan sonra hapisane deneyi ile ilgili dosyaları ve fotoğrafları ve ayrıca Ebu Garip’te çekilmiş fotoğrafları içeren prisonexperiment.org isimli daha zengin bir internet sitesi hazırladım. Artık fikrim tam tersine dönmüş durumda: İyi insanların nasıl kötü şeyler yapabildiğini açıklamakla daha az ilgileniyorum. Çünkü bunu açıklamak çok kolay. Artık sıradan insanların nasıl kahramanca hareket etmeye yönlendirilmesi ve günümüzün Agamemnon’u ya da Aşil’i haline getirildiği ile ilgileniyorum. Yeni programımızın adı Heroic Imagination Project (Kahraman İmge Projesi – www.heroicimagination.org). Dünyanın dört bir köşesinde eğitimler gerçekleştiriyoruz ve programımız Macaristan, Polonya, İtalya, Bali ve Avustralya dahil olmak üzere birçok ülkede mevcut.

NESNE: TED konuşmanızda Ebu Garip Hapishanesindeki işkence görüntülerinin sizi şok ettiğini ama şaşırtmadığını belirtmişsiniz. Dolayısıyla sosyal psikolojinin bize sistemin yarattığı durumsal bağlamın bireyler üzerindeki etkilerini yordama imkânı verdiğini söyleyebiliriz. Peki, bizler sosyal psikologlar olarak alan çalışmalarından günlük yaşamdaki kötülük eylemlerinin önüne geçme ya da bu eylemlerin olası olumsuz sonuçlarını azaltma konusunda sosyal psikoloji alanından nasıl yararlanıyoruz? Bu konuda bize ne gibi önerileriniz olabilir?

Philip Zimbardo: İşin sırrı öğrenmek. Sistemlerin ve ortamların insanların üzerindeki gücünün farkında olmamız gerekiyor ki böylece alışlagelmiş irade özgürlüğü hissimizin Kuran’ın bir parçası olmadığını fark edelim. İnsanların istedikleri şeyi seçebilecek özgür iradeye sahip olduğu olgusu Hristiyanlıkta İncil’in bir parçası. Burada esas sorun davranışlarımızın içinde bulunduğumuz sosyal

ortamdan ve giyiniş şeklimizden ne derecede etkilendiğini hafife almamız. Eğer askeri üniforma içindeyseniz ve birisi size hapisane gardiyanı olduğunuzu söylerse sıradan ve iyi niyetli bir üniversite öğrencisi olsanız bile o gardiyana dönüşürsünüz. Eğer farklı bir şekilde giyinmişseniz, eğer intihar bombacısı maskesi takıyorsanız farklı bir insana dönüşürsünüz. Gayet açık ki hafife aldığımız şey ortamın gücü ve benim burada sorduğum soru şu: *İyi insanları kötü bir ortama soktuğunuzda kötü ortam iyi insanları da değiştirir* ancak bir sonraki seviyede farkında olmamız gereken şey şu ki kötü ortamlar bundan çıkar sağlayan kişilerce oluşturulmaktadır, yani sistem bu şekilde işlemektedir. Sistem gayet yasal. Sistem medya, sistem tarih ya da kültür. Bunların hepsi ortamları oluşturan temel arka planlar. Dolayısıyla, Ebu Garip gibi hapisanelerde ya da çeşitli hapisane deneylerinde durum bu şekilde. Bu arada kısa süre önce bu konuda çıkan filmi izlemenizi tavsiye ederim. Çok yerde gösterime girmede ama Sundance Film Festivali'nde oldukça iyi eleştiriler aldı. İlk çalışma ile ilgili oldukça güzel bir Hollywood filmi (<http://www.imdb.com/title/tt0420293/>). Söylemeye çalıştığım şey şu ki kötü davranış, deneyde ya da gerçek dünyada mesela Ebu Garip'te mahkumları cinsel ya da fiziksel olarak taciz eden gardiyanları anlamak istediğimizde bunu kanıtlayacak birçok korkunç fotoğraf mevcut ve sistemlerin insanları kontrol etme gücünü hafife aldık. Adolf Hitler bu gücü fevkalade şekilde anlamıştı. Çünkü Yahudileri kontrol altına almak için ilk önce medyayı kontrol altına aldı. Yahudilerin kötü olduğu ile ilgili haberler yaydı. Daha sonra eğitimi kontrol altına aldı. Çocuklar harikulade İskandinav ırkı ve korkunç Yahudiler ile ilgili kitaplar okumak zorunda kaldı. Daha sonra ticareti sınırladılar. Yahudiler alım satım yapamaz hale geldi. Daha sonra eğitim haklarını kısıtladılar ve Yahudiler belirli okullara gidemez oldu, sadece Yahudi okullarına gitmelerine izin verildi. Daha sonra fiziksel kısıtlamalar uygulandı ve Yahudiler sadece gettolarda yaşayabilir hale geldi. Bunların hepsi yavaş yavaş gerçekleşti ama kontrol sistemleri yine de vardı. Ayrıca Yahudi aleyhtarlığını kabul eden yasalar yürürlüğe girdi. Barınma imkanları yoktu, gettoda yaşıyorlardı ve toplama kamplarına gönderiliyorlardı. Nazilerin yaptığı her şey insanlık dışıydı ama tamamen yasal. Yani söylemeye çalıştığım şu ki: Nazilerin Yahudileri, çingeneleri ve komünistleri öldürüşünü düşündüğümüzde bile her zaman Hitler'in karizmatik bir lider olduğunu ifade ederiz, her zaman bireye odaklanırsınız. Hitler gerçekten de karizmatikti ama o ortadan kaldırılmış ya da suikaste uğramış olsaydı bile sistem tamamen oturmuştu ve Yahudi soykırımı devam edecekti.

NESNE: Ashında ülkemizde meydana gelen olaylar hakkında neler düşündüğünüzü de merak ediyoruz. Son zamanlarda Türkiye genelinde artan terör olayları ve basın-yayın özgürlüğü ile bireysel özgürlüklere yönelik kısıtlamalar sürecin giderek kötüleştiği izlenimini vermektedir. Tüm bunlara rağmen, toplumda bir eylemsizlik durumu hâkim olmaya devam etmektedir. Sistemin sürdürülmesi ve desteklenmesinde bu eylemsizliğin rolü nedir?

Philip Zimbardo: Kontrol tamamen sistemin elinde. Açıklayacak olursam, her şey insanların zihinlerini farklı şekillerde kontrol etmekle alakalı. Bunlar da dini inançlarla gerçekleştiriliyor. Esasen Türkiye’de bin yıl önce Hristiyanlar tarafından Müslümanlara karşı haclı seferleri düzenleniyordu. Yani her şey zihinlerin kontrol edilmesiyle ilgili. Esas nokta bu. Demek istediğim, insanların zihinlerini hangi farklı yollarla kontrol altına alabilirsiniz? Dini inançları kullanabilirsiniz, “İncil’de senden bunu yapman isteniyor” “Kuran’da senden şunu yapman isteniyor” diyerek. Daha sonra eğer bu dine inanıyorsanız söyleneni yerine getirmeniz gerekir, aksi takdirde Allah’a karşı ya da İncil’e göre günah işlemiş olursunuz. Ancak artık ortada yeni bir durum var. IŞİD -ya da DAEŞ- üye toplamak için sosyal medyayı kullanıyor. Eskiden üye toplamak çok daha doğrudan yapılırdı. Bir camide bir bombalama ya da buna benzer bir olay gerçekleşirdi ve insanlar Yahudilere ya da başka gruplara lanet okurlardı. Liderlerin bu kişileri bir araya getirecek ve bu kişilere “Buna gerçekten

inıyor musun? Kuran ve Allah için ölmeye gerçekten inıyor musun?” şeklinde sorular sorduğu tarikat grupları olurdu ve daha sonra bu kişiler örgüte üye yapılırdı. Artık üyelerini internette buluyorlar. Facebook kullanıyorlar. Görünen o ki geçen hafta California’da bir partide birçok kişiyi öldürerek intihar saldırısı gerçekleştiren iki Suriyeli Facebook üzerinden örgüte alınmış. Bildiğiniz üzere Facebook üzerinden takipçileri mevcut ve bu tamamen yeni bir durum. Çünkü artık örgüte katılım küresel bir seviyede ilerliyor. Yani herhangi bir tarikatın tipik bir üyesi genel olarak yalnızdır, kendini bir yere ait hissetmez, haklarından mahrum hisseder, inandığı bir ülkesi yoktur, sahip olduğu geçmiş ile insanların kendisine saygı duyacağını düşünmez. İran’ı, Türkiye’nin muazzam tarihini, Suriye’yi düşündüğümüzde bunlar büyük ülkeler ve artık en basit haliyle teröristlerin oluşmasına elverişli ülkeler. Siz de biliyorsunuzdur bu konu hakkında Steven Hassan tarafından yazılmış “*Combatting Mind Control Cults*” isimli çok önemli bir kitap var. Steven Hassan uzun yıllar boyunca “Moonies”² üyesiydi, örgüt içinde çok önemli bir seviyedeydi ve “*Combatting Mind Control Cults*” isimli kitabı yazdı. Kitabın yeni baskısı daha geçen hafta çıktı ve bu kitap bize herhangi bir insanın bir tarikata katılma psikolojisini çok iyi anlatıyor. Bu psikoloji kadınların fuhuşa zorlanma psikolojisi ile aynı. Hassan esasen bu örgütlerin birçoğunun finansal kaynağının dünyanın dört bir yanında kadınların fuhuş için pazarlanmasından elde edildiğini de belirtiyor.

NESNE: Dünyada ardı arkası kesilmeyen terör olayları, iş ya da trafik kazaları gibi nedenlerle yaşanan toplu ölümlerle sıklıkla karşı karşıya kalıyoruz. Diğer yandan bizler bu tür kayıpları hızla normalleştiriyor ve kısa sürede günlük hayata devam etmeye başlıyoruz. Bu süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?

Philip Zimbardo: Geçtiğimiz bahar aylarında Amerika’da Washington’daki parlamento üyesine ve San Francisco’da FED binasına risin³ süsü verilmiş sahte toz gönderilerek gerçekleştirilen terör saldırılarında olduğu gibi bence terörizmle alakalı en büyük sorun kalıcı olması. Sanırım sizin sorunuz da bu. Demek istediğim, teröristler en basit şekliyle çözülmemiş ya da çözülmediğini düşündükleri krizlere medyanın dikkatini çekmek için öngörülemez etkileyici eylemlerde bulunan kişiler. Bunlar Ermeniler olabilir, Ukraynalılar olabilir, göçmenler olabilir ya da özgürlük savaşçısı olacakları Kuran’da yazılı olan, Allah için savaşan ve bunun için ölmeyi göze alan kişiler olabilir. Evet, işte bizim ölüm ötesi gelecek olarak adlandırdığımız zaman yönelimi boyutu da tam olarak bunu içeriyor. Hayatın tümüyle bir kadere

² Sun Myong Moon tarafından kurulan dinsel bir akım olan Moon tarikatının üyeleri Moonie olarak adlandırılmaktadır.

³ Görünümü fasulyeye benzeyen öldürücü bir zehir türü.

bağlı olduğuna inandığımızı, öldüğünüzde cennette Allah'ın yanında olacağınızı ya da kaderinizde cehenneme gitmek olduğunu düşünün. Ya da Hristiyanlıkta bile cennete, arafa ya da cehenneme gideceğinizin kaderinizde yazılı olduğunu düşündüğünüzde ve komik bir şekilde kadere inandığınızda, bir zaman içerisinde mevcut bir kaderci anlayışa sahip olduğunuzda olacak olan şudur: Her ne olursa olsun siz bunun olması gerektiği gibi olduğunu düşünürsünüz. Dolayısıyla bir madende bir patlama olduğunda siz “bu başka bir zamanda da olabilirdi” dersiniz. Neredeyse her yıl hacda hacılar tüm dünyadan Mekke’yi ziyarete geldiklerinde insanlar bütün o kalabalık içinde çok küçük olan bir tünele girerken ölüyor ve asla kalabalığın kontrol altına alınması için bir şey yapılmıyor. Bu insanların bazıları yere düşerek izdihamda eziliyor ve bazı yıllarda aynı tünelde binlerce kişi ölüyor. Eğer geleceğe yönelik yaklaşırsanız “Tamam, önümüzdeki yıl burada polisleri görevlendiririz, kalabalığı kontrol altında tutarız, su altı tünellerinden geçen arabalara yaptığımız gibi tek seferde sadece belirli bir sayıda insanın tünele girişine izin veririz.” dersiniz. Demek istediğim, Türkiye’de ya da birçok Müslüman ülkede çok yaygın olduğu gibi kaderci bir zaman algısına sahipseniz bu kaderci yaklaşım her ne olursa bunun zaten kaderde yazılı olduğu ve engellenemez olduğu anlamına gelir. Bir şeyleri değiştirmek için yapabileceğiniz hiçbir şey yoktur. Bu da çaresizliğin öğrenilmesi anlamına gelir. İnsanlar ölmeleri gerektiği için ölür. Aynı şekilde, bir kişi intihar bombacısıysa ve üzerindeki bomba patlayıp bütün o insanları öldürürse bu da kader olur. Sanki intihar bombacısı olup olmamak üzerine herhangi bir tercih hakları yokmuş gibi en başta bunun için seçilmiş olurlar.

NESNE: Son olarak Ankara, Paris ve Mali’deki terör olaylarına tanık olduk.

Dünya genelinde artan kötülük eylemlerini ve bu eylemlerin olası sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Philip Zimbardo: Buna cevap vermek zor. Bence sonuçlar iyi olamaz. Bu soruyu geçmek zorundayım. Ebu Garip hapisanesinde sorguya çekilen bir uyuşturucu bağımlısı gibi hissediyorum (Gülümseyerek...).

NESNE: Sağlık sorunlarınız olmasına rağmen, bizleri kırmayarak, bu keyifli röportajı gerçekleştirdiğiniz ve değerli görüşlerinizi Nesne Psikoloji Dergisi ile paylaştığınız için çok teşekkür ederiz.

The Interview with Dr. Philip ZIMBARDO over The Psychology of Evil...

NESNE: Firstly, we want to talk about your last book. *The Evil Effect* was translated to Turkish this year. And I read that, it's very inspiring for me and I'm sure like that for all social psychologists in Turkey but I wonder that you conducted Stanford Prison Experiment in 1971 but you wrote this book 36 years after the experiment. What motivated you to write this book now?

Philip Zimbardo: It was the Abu Ghraib, what I had seen there. After I did the Stanford Prison Experiment, I wrote a few little articles on it. The power of the situation. And then I started doing research on shyness, what makes people shy because shyness is a psychological prison that you create for yourself. See, nobody says you are a shy person, you put the label on yourself. That's almost like "I'm a prisoner, I have known limits. I can't talk with anybody, I can't ask a girl for a date." And then, you become the role. You start out playing like an actor, you start out playing a role and then you become the role after a time. And so, I started doing research on shyness, on time perspective and on many other things and then in 2003, we saw the terrible pictures of the abuse in Iraqi prisoners by American prison guards and it was exactly like in my study, putting bags over their heads, putting in chains, torturing them, even the sexual degradation. So I got involved to be an expert witness for one of the American prison guards. Although he was guilty, I said he was guilty, no question about it, and he has to be dishonorably discharged, everything I found out about him said he was an outstanding American patriotic soldier and that he was caught up in this terrible system called Abu Ghraib, that Saddam Hussein had created. And so, I got involved heavily and I visited the prison and I looked at all the videos. They have thousands horrible photos, horrible images and videos and then I interviewed this man, he was a sergeant at charge of the nights shift. I interviewed him at great length in person. I got to know him, his family. And he was an outstanding American soldier, very super patriotic soldier. The only problem was, when you give people power over other people, with no limits, no surveillance, with no supervision, then power will corrupt and that's what happened. So, abuses happened only on the night shift, not on the day shift and the night shift, nine of the guards in the night shift including the female guards all did the terrible things to the prisoners and no guard on the day shift did. And the reason was that

when American tanks and Humvees were being blown up by improvised explosive devices, that the fighters called freedom fighters, they use it, American military had no idea this was going to happen. They thought everybody would celebrate that Americans are coming to save them like Christianity is coming to save them, save Islam. Instead what happened what they did is they started rounding up all the people around all the explosions and put them in Abu Ghraib prison. It was mostly men and boys who knew nothing about it, so they started interrogating them, beating them up and torturing them and they had nothing to confess. So what happened was, military intelligence, the CIA went to the head of the military police and said “you must get guards on the night shift to take the gloves off, fight dirty and you must get them to break the prisoners’ will so when we interrogate them they will confess. And they actually said they could do whatever they want as long as we don’t see it. So that gave the guards in the night shift permission to abuse the prisoners and more and more. So what happened was that, because of the start of people having cellular phone cameras, they would take pictures of everything they did. And then put them on disks and share them because they were proud of what they were doing. They were showing these terrorists that American military is tough and strong and the problem is that in my prison guards had eight hour shifts, here they had twelve hour shifts. And because Abu Ghraib prison was always under bombardment by the local militia, nobody ever left the prison, so the guards after they finish their shift at 4 in the morning they went to sleep in a prison cell in a different part of the prison. So they were always afraid, they were always trapped. So the guards were trapped in the prison as well as the prisoners. So, in writing about my response in this trial, a very long response, I realized I should now go back and review all the research I did on the prisoners and guards, all the things on prisoners and guards as well as everything we know about torture and then I decided “let me write a book called *The Lucifer Effect* how good people turn evil.” And then it’s won many awards. So, then what I did is I created a website called prisonexperiment.org that has everything about prison study, a richer one including files, pictures and stuff and it has many of the pictures from Abu Ghraib as well. And now I turned 180 degrees to say I’m really now less interested in how to make good people do bad things, that’s really easy, now I’m interested in how to get ordinary people to become heroes to do heroic deeds, to become Agamemnon and Achilles.. Heroic Imagination Project (www.heroicimagination.org) is our new program. We do trainings around the world now and our program is in many countries including Hungary, Poland, Italy, Bali, Australia.

NESNE: You indicated in your TED presentation that you were shocked but not surprised by the torture images in Abu Ghraib Prison. Therefore, we can say that social psychology enables us to predict the effects of systems on individuals. So as social psychologists, how do we benefit from the field experiences in order to prevent acts of evil and how well do we adapt to theoretical knowledge in real life? What do you suggest us?

Philip Zimbardo: The key is learning, we have to be aware of the power systems and situations have over people that our usual sense of freedom of the will and it's not part of the Quran. It's part of the Christian biblical orientation that people have freewill to choose what they want. The problem there is that we underestimate how much our behaviors are affected by the social situations we are in, the way we are dressed. If you are dressed in a military uniform and somebody says you are a prison guard, even if you are just a good ordinary college student, you become that. If you are dressed in a different way, if you have a suicide bomber mask on, then you are going to be a different kind of person. Clearly what we have underestimated is the power of situations and the question I say, *when you put good people in a bad barrel, bad barrel will change the good people* but at the next level, what we have to aware of is that bad situations are created by bad barrel makers so that's the system. So the system is legal. It's the media, it's history or culture. All of these things are the deep profound background that creates situations. So in prisons like Abu Ghraib or several prison experiments, and by the way, see the movie, it just came out, it's not circulating around, got very good review at Sundance Film Festival (<http://www.imdb.com/title/tt0420293/>). It's a Hollywood movie about the study. A really really good one. So what I'm saying is when we want to understand evil behavior, the guards, prison guards abusing prisoners sexually or physically in the experiment or in the real world, Abu Ghraib for example, and we have all those terrible pictures to prove it, and what's clear is. So what I'm saying is we have underestimated the power of systems to control people. Now, Adolph Hitler understood that brilliantly because what he did to control the Jews, he first controlled the media. He spread news about terrible Jews. Then he controlled education. Children had to read books about the wonderful Nordic people and the terrible Jews. Then they limited commerce. They couldn't buy or sell. Then they limited, they couldn't go to certain schools. They had to only go the Jewish schools. And then they limited them physically. They could only live in the ghetto. So slowly but yes they had systems of control, oh then he had laws, laws accepting anti-Semitism. And no housing, living in the ghetto, going to concentration camps. So

everything he did was legal and inhumane. So what I'm saying is even when we think about Nazi extermination of Jews, gypsies and communists, we always say that Hitler was a charismatic leader, we always focus on the individual. And it's true he was, but even if he had been eliminated, assassinated, the system was in place, it would have continued with the extermination of Jews.

NESNE: Actually, we wonder that what you think about the last events that occurred in our country in recent years. Let's start with the increased terrorist activities...Recently in Turkey increased terrorist activities, and restrictions against individuals and press give the impression that the situation is deteriorating. Despite all, a social inertia seems to predominate our society. What is the role of this inertia in maintaining and supporting the system?

Philip Zimbardo: I mean the system is the one in control. I mean the point, it's all about controlling people's minds in different ways. So we do it with religious belief you know. There was, actually in Turkey there was the crusades thousand years ago with Christians, Christians against Muslims thousand years ago. So it's really about mind control, that's the key. I mean ... what is the different ways in which we control people's mind. You do it with religious beliefs; you do it with "this is what the Bible wants you to do" "this is what the Quran wants you to do". And then, if you are a follower, you must do it, or else it's a sin, it's a sin against Allah, sin against the bible. But now, what's new now is ISIS or ISIL is using social media for recruiting. Recruiting used to be very direct, you know there would be an explosion in a mosque or something of this kind and then people would be cursing Jews or something and then you know, leaders have a group, a cult group who would get them together and say "Do you really believe that? Do you believe to die for the Quran, for Allah?" and then they recruit them, now they are recruiting online. So that they are in facebook now. It looks like the two people, the two Syrian suicide killers in California last week, they killed many people in a holiday party, they were recruited on facebook. You know, they have facebook followers, so this is something totally new because then the recruiting goes global, meaning, a typical cult member of any kind of cult is usually a lonely, feels disengaged, disenfranchised, doesn't have a country they believe in, doesn't feel people respect who we are with a background of his. If you are Persian, if you are from the great history of Turkey or from Syria, these are the great countries of the world and now they are simply the places that create terrorists, but now there is a really important book that you know about. It's called "*Combatting Mind Control Cults*" by Steven Hassan. He was a member of the "Moonies" for many years and he was very high up

in the organization and he wrote a book called “Combatting Mind Control Cults”. He just had a new edition, it just came out last week and what it does is he shows how the psychology of getting anyone into a cult and this is the same as getting women into sex trafficking. He says in fact that many of these cults also get their money from having women in sex trafficking all over the world every country.

NESNE: We are frequently faced with ongoing mass deaths because of terrorist attacks, occupational and traffic accidents and such in the world. On the other hand, we are normalizing this kind of losses rapidly and starting to continue daily life in a short time. How do you evaluate this process?

Philip Zimbardo: I think that there is, as you see with the recent terror attacks in spring in America, it looks like somebody put a fake powder to congressman in Washington and also to the FED building in San Francisco pretending to be you know ricin. So the problem with terrorism, it’s going to be a permanent one, it’s not a temporary one, if that’s what you are asking me about. I mean, terrorists are simply people who take action, unpredictable dramatic action to get media attention to some unresolved what they think is unresolved crisis. So it could be, you know, Armenians, Ukrainians, it could be immigrants and also people who believe that they are destined in the Quran to be freedom fighters, fighters for Allah and they are willing to die for that position. Yes it’s again what we call transcendental future, as if we believe that all life is fated, that at first you are fated to go to heaven to sit with Allah or fated to go to hell or even in Christianity, if you are fated to go to heaven or you are fated to go to purgatory or what the hell, and in a funny way if you believe in fate, if you have a sense of present fatalism from a time scale, then what happens is that you, whatever happens you believe it was supposed to happen. So when there is an explosion in a mine, you say “this would have happened another day another time” so almost every year at the hajj, when pilgrims come from all the world, every single year people die going to a tunnel that is too small for all these people and they never have crowd control and somebody many of these old people fall and they get crushed and sometimes it’s that thousand people die in the same tunnel. If you are future oriented, you say “ok, next year we’ll have policemen, we will have crowd control, we’ll only let a certain number of people into tunnel just as you do with automobiles going into a tunnel under the sea.” So what I’m saying is if you have a present fatalistic time perspective, which is very typical in Turkey, in many Muslim countries, that present fatalistic time perspective means that whatever happened, it was determined to happen. There was nothing you could do to make a difference.

Well, that means to learn helplessness. People die because they were supposed to die. The same way, if somebody was a suicide bomber when their vest blow up and they kill all those people, that was their destiny, at first they were chosen, they were picked to do that so it's almost as if they had no choice to be a suicide bomber or not.

NESNE: As you know there is a global increase in terrorist attacks as in Ankara, Paris and Mali. What may be the possible results of these actions in the future?

Philip Zimbardo: It's hard for me to tell. I think it cannot be good. I have to skip on that question. I'm like a drug addict in Abu Ghraib Prison (Smilingly...).

NESNE: Despite your health issues, you spent your valuable time to us. We are grateful for this interview. Thank you for sharing your precious opinions with Nesne Journal of Psychology.